

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü 1943 malî yılı bütçesinde değişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/193)

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Umum Müdürlüğü

Sayı : 6/156

19 . I . 1944

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü 1943 malî yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dair Münakalât Vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 18 . I . 1944 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arz ederim.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Munzam Tahsisat Kanunu lâyihasının mucip sebepleri

1. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1943 malî yılı masraf bütçesinin ihzarında her türlü teknik ve hesabi malûmat ve vasıtalarından istifade edilmek suretiyle zaman ve ahvalin doğurması muhtemel neticeler imkân nispetinde nazarı dikkate alınarak hakikî masraf ve ihtiyaçları karşılayabilecek tahsisat tekliflerinde bulunulmuş ise de gerek cihan harbinin doğurduğu iktisadi zorluklar ve gerekse iş kesafetinin artışı; malzeme, işçilik ve yiyecek maddeleri diye tasnifi mümkün olan masraf unsurlarında normalin üstünde bir yükselme göstermiş ve bu sebeple mezkûr idarenin 1943 malî yılı masraf bütçesinin ilişik cetvelde yazılı tertipleri için kabul buyurulmuş olan tahsisatın sene sonuna kadar kifayet etmeyeceği anlaşılmış olduğundan (12 460 852) lira miktarında bir munzam tahsisat talebine mecburiyet hâsıl olmuş ve kanun projesinin 1 nci maddesi bu maksatla teklif olunmuştur.

2. Yol, cer ve hareket servisine mensup faal personel, vazifeleri icabı ikamet mahallerinden ayrılarak gittikleri yerlerde ekseriya yemek bulamamakta veyahut çok pahalı fiyatlarla karşılaştıkları için sıcak yemek yiyememektedirler. Her iki halde kalorisini tam olarak alamıyan bu servislere mensup faal personelin mesaisi haleldar olmaktadır. Gerek bunların ve gerekse bir öğün yemek vermek suretiyle meccanen işeleri kabul buyurulan personelin bu bir öğün haricinde de fevkalâde hallerin devamı müddetince idarece yemek pişirtilen yerlerde maliyet fiyatı üzerinden esman tahsil edilmek üzere işelerinin yapılmasında büyük faydalar mülâhaza edilmektedir. Bu cihet kabul buyurulduğu takdirde tahsisat tenakusuna mahal kalmamak üzere tahsil edilen yemek bedellerinin bir taraftan irat kayıt ve diğer taraftan mukabilinin bütçedeki alâkalı tertiplerine tahsisat kaydı suretiyle işeye devam edilmesi imkânının elde edilmesi için kanun projesinin 2 nci maddesinin teklifine lüzum hâsıl olmuştur.

Fasıl ve madde itibarıyla mucip sebepler

Fasıl : 4 - Madde : 5

«4178 sayılı kanunun 3 nci maddesi mucibince verilecek çocuk zammı»

Dört ve daha fazla çocuklu olan memur ve müstahdemlerimize verilmekte olan çocuk zammı

için esasen kat'î bir rakam tesbitine imkân bulunmadığından 1943 malî yılı tahsisatı tahmini olarak teklif edilmiştir. Bu yıl kabul buyurulan bu tahsisatın az çocuklu veya çocuksuz memurların ayrılması ve yerlerine çok çocuklu memurların tâyin edilmiş bulunması veyahut yeni doğunlar sebebiyle mevcut tahsisatın (20 000) lira kadar arttırılması zaruri görülmüştür.

Fasıl : 7 - Madde : 2

«Binaların, muharrîk ve müteharrîk edevatın tenvir, teshin, mahrukat, yağ vesair müstehlek mevad masrafları.»

Bu sene zarfında Devlet Demiryolları İdaresince mübayaâ edilen ve kiralanan büyük lokomotiflerin hizmete konulması ile nakil kabiliyeti artmış ve bu sayede geçen seneye nazaran bereketli olan memleket mahsulleri ile fazla miktarda maden cevherleri nakliyatı başarılabilmıştır ki bu da nakliyat fazlalığı nispetinde fazla kömür sarfını icabettirmektedir.

Bundan başka bu sene nihayetine kadar enaz 200 000 ton linyit kömürü sarfedileceğinden ve ekseri işletmelerde yarı yarıya Ereğli ve linyit karışık yakıldığından bu da umumî kömür sarfiyatının tezayüdüne sebep olacaktır.

Aynı zamanda amele yevmiyelerinin 250 kuruştan 350 kuruşa ve usta yevmiyelerinin 500 kuruştan 700 kuruşa yükselmiş olması ve diğer malzeme fiyatlarının da ayrıca artmış bulunması sebepleri ile cer servisi için (3 642 352) ve yol servisi için (184 688) lira ki ceman (3 827 040) lira miktarında mevcut tahsisatın arttırılması arz veteklif olunmuştur.

Fasıl : 8

«Bakım ve teedit masrafları.»

Bu faslın 2, 3, 4 nci maddelerine mevzu tahsisatların arttırılmasına müessir âmiller başıca :

1. Bu maddelerden ücret alanlara 4500 sayılı kanun mucibince verilen birer aylık ikramiyeler ile amele ve işçi yvmiyelerinin yükselmiş ve yükselmekte bulunmuş olması;
2. Bu fasıldan ücret alan ve İdarece işeleri kabul buyurulmuş olup masrafları bu fasıldan ödenen personeelin işelerine muktazi mevad fiyatlarının yükselmesi;
3. 3, 4 nci maddelerdeki tamirat malzemesi fiyatlarının da keza yükselmiş ve yükselmekte bulunmuş olması sebepleri ile bu faslın ikinci maddesine (3 711 000), üçüncü maddesine (1 191 000) ve dördüncü maddesinde (2 831 012) lira ki ceman sekizinci fasıl tahsisatına (7 733 012) lira munzam tahsisat verilmesine müsaade buyurulması istenmektedir.

Fasıl : 14 - Madde : 1

«Muhtelif yeni inşaat ve tesisat.»

Hâli inşada bulunan mebanî ve tesisatın ikmalî zaruri bulunmuş olup malzeme fiyatları ile işçilik ücretlerinin artışı mevcut tahsisatla bunaimkân veremeyecek mahiyette bulunduğundan bu madde için de (880 800) liralık bir tahsisatın ilâveten istenilmesi zaruri görülmektedir.

Karşılığı:

Umumî hayat şartları arasında ehemmiyetli mevkiî olan gıda maddeleri ile alelümum ekmeklik ve yemeklik hububat ve bunların unları ve kırıntıları ve tam vagon yükü halinde yapılan nakliyat ve yolcu ücretleri hariç olmak üzere Vekiller Heyeti kararıyla 6,3 den 10 a çıkarılmış olan tarife emsallerinin 1. VIII. 1943 tarihinden itibaren tatbiki ve benzin tahdidatı, deniz nakliyatındaki kayıt ve şartlar dolayısıyla umumî nakil işlerinin daha geniş münasebetlerde demiryollarına inhisar etmesi ve bu senê mahsulünün diğer harp senelerine nispetle daha bereketli olmasından hâsıl olan fazla münakalât sebepleri ile Haziran - birinciteşrin 1942 beş aylık hakikî varidatı (34 403 277) lira olduğuna ve Haziran - ağustos 1943 hakikî, eylül ve birinciteşrin 1943 iki aylık tahminî beş aylık varidat ise (46 983 512) lira tesbit edildiğine göre 1942, 1943 malî yıllarının beşer aylık hesap devresinde varidat artışı nispeti % 36,567 olmak üzere, (12 580 235) lira bir fazlalık görülmektedir. Nakliyatı, mütaakıp yedi ay zarfında da asgari olarak daha (18 120 000) lira fazla varidat temin edileceği anlaşılmış olduğu cihetle 1943 malî yılı için tahmin edilen varidatın (30 700 000) lira fazlasıyla vuku bulacağı kanaati hâsıl olmaktadır. Tahmin edilen işbu fazla varidattan (12 000 000) lirası umumî idarenin 1943 malî yılı Bütçe kanununun beşinci maddesiyle kabul buyurulan taahhütler, (5 000 000) lirası aynı kanunun 6 nci maddesi mucibince mal-

zeme stoku, (1 205 000 lirası 4506 numaralı kanunla kabul buyurulan tahsisat karşılığı olarak alınkonduktan sonra geriye (12 495 000) lira kalmaktadır ki bu miktarla munzam tahsisat karşılanabileceğinden lâyihamın kanuniyet kesbetmesine yüksek müsaadeleri arz olunur.

Bütçe Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe Encümeni

Esas No. 1/193

Karar No. 29

21 . I . 1944

Yüksek Reisliğe,

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum müdürlüğü 1943 malî yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dair Münakalât Vekilliginde hazırlanan ve Başvekâletin 19 . I . 1944 tarih ve 6/156 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Encümenimize tevdi buyurulmakla Münakalât Vekili Ali Fuad Cebesoy, Maliye Vekili Fuad Ağralı ve Devlet Demiryolları Umum Müdürü Cemal Hidayet Serter hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

Umum müdürlük bütçesinin muhtelif masraf tertiplerine munzam olarak ilâvesi teklif olunan tahsisat yekûnu (12 460 852) liradır.

Devlet Demiryolları Umum Müdürlüğünün bu sene satın aldığı veya kiraladığı lokomotif ve vagonların hizmete girmesi ve mevcutlarının mümkün mertebe daha rasyonel bir işletme usulüne tabi tutulmaları kömür, yağ ve sair müstehlek mevât masraflarını, üst yapının ve muharrik ve müteharrik edevata, diğer tesisatın bakım ve teçdidi masraflarını artırmış ve bu masraf tertiplerine konulan tahsisatın malî yıl sonuna kadar kifayet etmeyeceği anlaşılmıştır.

Usta ve amele yevmiyelerinde vukuagelen yükselmelerle malzeme, eşya ve gıda maddeleri fiyatları artışı iş kesafetiyle birlikte, tahsisat kifayetsizliğine müessir olan âmillerdir. İş hacminin genişlemesiyle ve diğer sebeplerle alâkalı tahsisat ilâveleri aynı zamanda varidatı arttırmağa ve memlekette mevcut nakliyat sıkıntılarını da biraz hafifletmeğe yarıyacaktır. Bu

neviden olan tahsisatın yekûnu;
3 827 040 lirası binalarla muharrik ve müteharrik edevatın müstehlek mevât masrafları;
1 191 000 lirası deniz vasıtaları, liman rıhtım ve teçdidi;
2 831 012 lirası da muharrik ve müteharrik edevatın bakım ve teçdidi masrafları olmak üzere;

11 560 052 liradan ibarettir.

Malzeme fiyatlarıyla işçi gündeliklerindeki yükselmeler, inşa veya tamir halinde bulunan binaların masrafları tertibine de (880 800) lira ilâvesini icabettirmiştir.

Yeni doğumlar ve bütçenin tanzimi sırasında tesbit edilen miktardan fazla, çocuk sahibi memur ve müstahdem bulunduğunun anlaşılması 4178 sayılı kanun mucibince verilecek çocuk zammı tertibine de (20 000) lira ilâvesini zaruri kılmıştır.

Encümenimize aynen kabul olunan lâyiha, Umumî Heyetin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	Reis V.	M. M.
Çorum	Kastamonu	Tokad
I. Ekr	T. Coşkan	H. N. Keşmir
Kâtip		
İstanbul	Antalya	Aydın
F. Öymen	N. E. Sümer	Gl. R. Alpman
Bitlis	Bolu	Diyarbakır
B. Osma	Dr. Z. Ülgen	Ş. Uluğ

Edirne	Eskişehir	Giresun	Manisa	Rize	Samsun
M. N. Gündüzalp	Y. Abadan	M. Akkaya	F. Kurdoğlu	T. B. Balta	M. A. Yörüker
Giresun	İsparta	İstanbul	Trabzon	Yozgad	Yozgad
A. Sayar	M. Karaağaç	H. Kortel	M. S. Anamur	S. İçöz	A. Sungur
İstanbul	İzmir	Kayseri	Zonguldak		Zonguldak
H. Ülkmen	M. Birsal	F. Baysal	E. Erişirgil		H. A. Kuyucak

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dair kanun lâiyhası

MADDE 1. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü 1943 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı A işaretli cetvelin ilişik cetvelde yazılı tertiplerine (12 460 852) lira munzam tahsisat verilmiştir.

MADDE 2. — Devlet Demiryolları Umum Müdürlüğüne yemek pişirilen mahallerde yol, cer ve hareket servisine mensup faal personelden, istiyenlere fevkalâde hallerin devamı müddetince maliyet fiyatı üzerinden ve esmanı mukabilinde yemek verilebilir. Bu suretle verilen yemek bedelleri bir taraftan irat ve diğer taraftan masraf bütçesinde taallük ettiği tertiplere ilâveten tahsisat kaydolunur.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden mu-

teberdir.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye ve Münakalât Vekilleri memurdur.

18 . I . 1944

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	A. R. Türel	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
	N. Menemencioğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	S. Day	F. Sirmen
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	S. H. Ürgüblü	Ş. R. Hatipoğlu
Mü. V.		Ti. V.
A. F. Cebesoy		C. S. Siren

Hükümetin teklifine bağlı

CETVEL

F.	M.	Muhassatın nev'i	Lira	
4	5	4178 sayılı kanunun 3 ncu maddesi mucibince verilecek çocuk zammı	20 000	
7	2	Binaların, muharrik ve müteharrik edevatın tenvir, teshin, mahrukat, yağ ve sair müstehlek mevât masrafları	3 827 040	
8	2	Üst yapının bakım ve tecdidı	3 711 000	
	3	Diğer tesisatın bakım ve tecdidı [Elektrikli ve elektriksiz işaretler masrafları, liman, rıhtım ve bilûmum deniz vasıtaları, silolar masrafları dahil]	1 191 000	
	4	Muharrik ve müteharrik edevatın bakım ve tecdidı	2 831 012	
			Fasl yekûnu	7 733 012
14	1	Muhtelif yeni inşaat ve tesisat	880 800	
			KYÛN	12 460 852

Bütçe Encümeninin deęiştirisi

CETVEL

F.	M.	Muhassatın nev'i	Lira	
4		Tâli ücretler		
	5	4178 sayılı kanunun 3 ncu maddesi mucibince verilecek çocuk zammı	20 000	
7		İşletme müstehlek malzemesi ve masrafları		
	2	Binaların, muharrik ve müteharrik edevatın tenvir, teshin, mahrukat, yağ ve sair müstehlek mevât masrafları	3 827 040	
8		Bakım ve tecdit masrafları [Fevkalâde kazalar, ârızalar ve sel tahribatı masrafları dahil.]		
	2	Üst yapının bakım ve tecdidı	3 711 000	
	3	Diğer tesisatın bakım ve tecdidı [Elektrikli ve elektriksiz işaretler masrafları, liman, rıhtım ve bilûmum deniz vasıtaları, silolar masrafları dahil]	1 191 000	
	4	Muharrik ve müteharrik edevatın bakım ve tecdidı	2 831 012	
			Fasl yekûnu	7 733 012
14		İnşaat ve tesisat masrafları		
	1	Muhtelif yeni inşaat ve tesisat	880 800	
			YEKÛN	12 460 852